

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta lesnická a dřevařská

Katedra ekologie lesa

**Přírodovědný a krajinářský průzkum zámeckého
parku v Petrohradě**

Bakalářská práce

Autor práce: Jiří Bláha

Vedoucí práce: Mgr. Petr Karlík

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jiří Bláha

Provoz a řízení myslivosti

Název práce

Přírodovědný a krajinářský průzkum zámeckého parku v Petrohradě

Název anglicky

Nature and landscape survey of the castle park in Petrohrad

Cíle práce

Cílem práce je provést mezioborový průzkum rozsáhlého zámeckého parku v Petrohradě, zejména jeho dřevinné vegetace. Základem práce bude dendrologická inventarizace. Obzvláště významné stromy (velmi staré, mohutné nebo zástupci vzácných taxonů) budou pečlivě lokalizovány do map a budou k nim odečteny základní dendrometrické charakteristiky. Dílčím tématem bude zhodnocení stromů pro výskyt xylofágního hmyzu, zejména páchníka hnědého.

Celé území bude souhrnně popsáno a charakterizováno. Pro porovnání dřívějšího stavu se současnosti budou využity staré mapy a další archiválie, jako jsou staré fotografie apod. Dále bude proveden nástin floristických a vegetačních poměrů na lokalitě. Součástí práce bude i návrh opatření pro udržení a rozvoj přírodovědných, krajinně-historických a estetických hodnot lokality.

Metodika

Za účelem floristického průzkumu bude území navštěvováno v různých ročních obdobích. Mapování významných dřevin, jejich zaměřování a odečítání dendrometrických charakteristik bude prováděno v průběhu celého roku 2016. Součástí praktické části práce budou mapové výstupy a část tabelární. V diskusi se student zaměří mj. na porovnání vlastních výsledků s předchozími průzkumy.

Doporučený rozsah práce

minimálně 40 normostran textu bez příloh

Klíčová slova

zámecký park, floristický průzkum, památné stromy, xylofágní hmyz

Doporučené zdroje informací

- Fibiger K. (1969): Dějiny Jesenicka. – Místní národní výbor, Jesenice.
- Grulich V. (2012): Red List of vascular plants of the Czech Republic: 3rd edition. – Preslia 84: 631–645.
- Heike K. (1984): České zámecké parky a jejich dřeviny. – Státní zemědělské nakladatelství, Praha.
- Kubát, K., Hrouda, L., Chrtěk, J. jun., Kaplan, Z., Kirschner, J., Štěpánek, J. (Eds.) (2002): Klíč ke květeně České republiky. – Academia, Praha.
- Kunčová J. et al. (1999): Ústecko. In: Mackovčín P & Sedláček M. (eds.): Chráněná území ČR, svazek I., Agentura ochrany přírody a krajiny ČR.
- Pacáková et al. (2004): Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. – Libri, Praha.
- Synek O. (1930): Petrohradě, okolí, zámku a parku z hlediska kronikářsko – kulturního, historicko – místopisného, vzpomínky a dojmy. Okresní muzeum Plzeň – sever, Kralovice – Mariánský Týnec.
- Šantrůčková M. & Weber M. (2016): Iden fica on of Values of the Designed Landscapes: Two Case Studies from the Czech Republic. In Biocultural Diversity in Europe (pp. 487-510). Springer Interna onal Publishing.
- Špillar V. (2000): Z historie obcí Petrohrad, Bílenec. – Žaket, Petrohrad.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – FLD

Vedoucí práce

Mgr. Petr Karlík

Garantující pracoviště

Katedra ekologie lesa

Elektronicky schváleno dne 5. 5. 2016

prof. Ing. Miroslav Svoboda, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 1. 2017

prof. Ing. Marek Turčáni, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 11. 04. 2017

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma Přírodovědný a krajinářský průzkum zámeckého parku v Petrohradě vypracoval samostatně pod vedením Mgr. Petra Karlíka a použil jen prameny, které uvádím v seznamu použitých zdrojů.

Jsem si vědom, že zveřejněním bakalářské práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

V Praze dne 15. 4. 2017

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu Mgr. Karlíkovi za ochotu, trpělivost a pomoc při vedení mé bakalářské práce. Můj velký dík patří hlavně mé rodině a přítelkyni za podporu při mém studiu. Také bych rád poděkoval za cenné rady panu RNDr. Václavu Špilarovi, se kterým se soustavně zabýváme historií a přírodou petrohradského okolí.

Abstrakt

Předložená bakalářská práce se zabývá zámeckým parkem v Petrohradě ležícím zhruba osmdesát kilometrů západně od Prahy, směrem na Karlovy Vary. Mezi nejvýznamnější vlastníky zámku, patřil šlechtický rod Černínů. Ten se zasadil o rozsáhlý parkový komplex, s velkým množstvím dřevin, vzácných rostlin a keřů. Park je nyní rozdělen do tří částí, z nichž dvě jsou stále využívány jako park, třetí část je užívána jako pastvina. Jedna z částí patří k zámku Petrohrad, kde se nachází psychiatrická léčebna a část parku je tak veřejnosti nepřístupná. V lokalitě se nachází velice staré, významné dřeviny. Stáří některých se odhaduje až na devět set let.

Cílem této práce bylo na základě historických podkladů a terénního průzkumu uvést historii parku, ale především provést dendrologický průzkum a inventarizaci vybraného areálu, zhodnotit stav památných, vzácných stromů. Proběhla dendrologická specifikace 145 dřevin, které byly na daných lokalitách kompozičně esteticky nejhodnotnější.

Zároveň s dendrologickým průzkumem proběhl dílčí průzkum zaměřený na problematiku výskytu páchníka hnědého, především v areálu přírodní památky Háje Petra Bezruče, který je za účelem ochrany tohoto vzácného xylofágního brouka zařazen mezi evropsky významné lokality soustavy NATURA 2000. Bylo nalezeno jedenáct stromů, kde byly patrné pobytové stopy páchníka hnědého.

Nakonec došlo ke shrnutí aktuálního stavu parku a k provedení návrhů na zachování, ochranu a vylepšení areálu.

Klíčová slova: dendrologie, botanika, Petrohradský park, páchník hnědý

Abstract

The bachelor thesis deals with a chateau park in Petrohrad that is situated approximately eighty kilometers westward from Prague, in the direction of Karlovy Vary. One of the most important owners was the noble family of Czernin. They composed the large park complex containing a lot of wood species, rare plants and bushes. The park is divided into three parts; two of them are still utilized as a park, the third section serves as a pasture. One of the parts belongs to the Petrohrad chateau where an asylum is situated, therefore it is not publicly accessible. There are very old, significant wood species. The age of some is averaged up to nine hundred years.

The aim of the thesis was to present the history of park, and mainly make a dendrological survey and an inventory of a selected area, evaluate the state of memorable, rare trees on the basis of historical sources and field investigation. There was made a dendrological specification of 145 wood species which were compositionally and aesthetically the most valuable in the given area.

Simultaneously, there was a sectional survey aiming the occurrence of *Osmoderma eremita*, especially in the area of the nature monument called Háje Petra Bezruče, which is categorized as the European significant location of NATURA 2000 in order to preserve this rare, xylophagous bug.

In the end, there is a summary of present state of the park and suggestions for the preservation and development of the area.

Key words: dendrology, botany, the park of Petrohrad, *Osmoderma eremita*

Obsah

Abstrakt	6
Úvod	10
1 Cíle práce	12
2 Rešerše	13
2 Historický vývoj zámku a přilehlého parku	13
a) Současná koncepce územního rozvoje obce	16
b) Stávající a zaniklá architektura Petrohradského parku.....	17
2.1.1 Existující stavby	17
Boží muka u cesty do Stebna	17
Empirový domek.....	17
Finklův rybník.....	17
Jezírko – severní parková louka.....	18
Kaple Všech Svatých	18
Křížek na rozcestí u zámku.....	19
Most před Podvinecký potok	19
Obelisk	19
Odpočívadlo	19
Pomník obětem povodně 1872.....	19
Ovčín.....	20
Památník obětem 1. světové války/ výklenková kaple	20
Poustka.....	20
Rybníčky/ jezírka – stará obora	20
Rybník/jezírko u zámku.....	20
Smírčí kříž.....	21
Socha sv. Jana Nepomuckého.....	21
Socha sv. Wolfganga	21
Vyhlička (původní hradní věž)	21
Zřícenina hradu Petrohrad.....	22
Zvonička (Sloup nejsvětější Trojice, Boží muka).....	22
2.1.2 Zaniklé objekty	22
Hudební pavilon.....	22
Ohradní zeď zahrady / altánky.....	22
Švýcarský dům.....	23

2.2	Charakteristika krajinářských prostorů parku Petrohrad.....	23
2.2.1	Zámek a okolí	23
2.2.2	Fíkovna	25
2.2.3	Hřbitov	25
2.2.4	Severní parková louka.....	26
2.2.5	Zámecký vrch	26
2.2.6	Jižní parková louka.....	27
2.3	Ochrana, výskyt a biologie páchníka hnědého	28
3	Metodická část bakalářské práce.....	30
3.1	Inventarizace dřevin	31
3.2	Věk dřevin	31
4.1	Charakteristika alejových objektů	33
4.1.1.	Směšaná alej a třešňový sad podél silnice do obce Stebno.....	33
4.1.2.	Jírovcová alej mezi ovčínem a křížkem u fotbalového hřiště	33
4.1.3.	Ovocná alej severně od zámku, podél cesty k Podvinickému potoku.....	33
4.1.4.	Alej od nádraží k louce u Finklova rybníka v Petrohradě.....	33
4.1.5.	Alej dubu letního v bažantnici	33
4.2	Seznam inventarizovaných stromů zámeckého parku.....	34
4.1.2	Ortofotomapa s čísly inventarizovaných dřevin.....	38
5	Diskuze	40
6	Závěr	42
7	Přílohy.....	43

Úvod

Rozlehlý petrohradský zámecký park patří ke stejnojmennému zámku. Ten postavil Jaroslav Liebštejnský z Kolovrat mezi 1559-1560. (Špilar, 2000, s. 14)

Zámek i s přilehlým parkem se nachází v Ústeckém kraji, 50 km od Karlových Varů. Nejvýznamnějším vlastníkem zámku byl právě rod Černínů z Chudenic, který zámek vlastnil od roku 1694 až do roku 1945, kdy jim byl zámek zkonfiskován na základě Benešových dekretů. Barokně nechal zámek přestavět Heřman Jakub Černín v letech 1694 až 1703 podle plánů Giovanniho Battisty Alliprandiho a pod vedením Giovanniho Domenica Bossiho.

K další přestavbě, v duchu pozdního francouzského baroka, došlo za Prokopa Vojtěcha Černína, architektem Stephanem Dieudonnem. Ve stejné době jako přestavba zámku, proběhla i barokní úprava přilehlé zahrady. Barokní zámek tak byl obklopen okrasnou zahradou, která k němu přiléhala ze severu i z jihu a byla obklopena barokní zdí. Součástí zahrady byl malý ovocný sad, nacházející se jižně od čestného dvora. Na jihu pak k němu přiléhaly zalesněné kopce s oborou.

Ve druhé polovině devadesátých let 18. století zahájil tehdejší majitel Jan Rudolf Černín úpravy kolem petrohradského zámku. Tyto úpravy probíhaly postupně od nejbližších zahrad zámku, až po vzdálenější louky. V roce 1818 byla zbourána hradební zeď a mohlo být využito dalšího prostoru za ní. Do krajinné úpravy byl zahrnut i zámecký vrch s kaplí. V parku najdeme exempláře různých vzácných dřevin, které zde byly vysazeny především na přelomu 19. a 20. století. V zámeckém parku bylo také zřízeno několik cest mezi alejemi. Do parku byly také zasazeny architektonicky významné stavby, které poskytovaly návštěvníkům zajímavou podívanou. Architektonické pojetí je velmi spjato s francouzským barokem. Přístupná část parku je vyhledávána místními obyvateli i návštěvníky po celý rok. Slouží k rekreačním účelům, k aktivnímu i pasivnímu odpočinku.

Majitelé si dali záležet na celkové kvalitě cest. Cesty byly pravidelně doplňovány a vysypávány šterkem. Šířka cest byla tři až čtyři metry, parkové vycházkové cesty byly široké 1 metr. Vybudování cest a stezek bylo značně náročné, jelikož v některých místech muselo dojít k odstřelu kamení či vytesání schůdku do kamene. Park u samotného zámku je nyní přístupný veřejnosti pouze o zámeckých slavnostech, které se konají každoročně během léta, jelikož je v prostorách zámku zřízena psychiatrická léčebna. Park v širším okolí je stále přístupný veřejnosti.

Parku se po druhé světové válce nikdo nevěnoval, chyběly potřebné finance na revitalizaci veškeré vegetace i na rekonstrukci staveb. I z tohoto důvodu byla část parku prodána soukromým vlastníkům v roce 2016. Jeden z nových majitel mě již kontaktoval s prosbou ohledně poskytnutí starých fotografií a pohlednic kvůli rekonstrukci zaniklých staveb, s příslibem obnovení parku do původní podoby. Zatím se prováděly v parku pouze nejnnutnější udržovací a bezpečnostní úpravy a kvůli intenzivní pastvě skotu se neprováděla žádná výsadba na místech uhynulých stromů. Na významu zámeckému areálu přidává to, že se v něm nachází přírodní památka, a to Háj Petra Bezruče. Přírodní památkou byl vyhlášen dne 12. 12. 1956, dále byl Háj Petra Bezruče dne 20. 7. 2011 uznán jako evropsky významná lokalita známá pod pojmem NATURA 2000. Stalo se tak především s ohledem na výskyt páchníka hnědého, chráněné území bylo rozšířeno.

1 Cíle práce

Cílem této bakalářské práce bylo provést průzkum rozsáhlého zámeckého parku v Petrohradě. Zmapovat jeho louky, háje, a především inventarizovat listnaté a jehličnaté stromy. Na základě terénního průzkumu došlo ke zmapování parku a jeho dřevin, sepsání výsledků do tabulek, kde bude uveden počet významných dřevin, které na dané lokalitě mají historický a krajínovný význam, s ohlednutím na výskyt páchníka hnědého. Součástí metodické části bakalářské práce bude také výskyt páchníka hnědého, tedy *Osmoderma eremita* ve stromech zámeckého parku, který jsem provedl v dutinách zaznamenaných stromů, které byly dostupné bez horolezeckého načiní. Nakonec bude zhodnocen aktuální stav inventarizovaného parku a výsledků celkové práce.

Doufám, že tato práce se dostane do všeobecného povědomí občanů Petrohradu a jeho okolí, kteří by si měli uvědomit význam tohoto parku a také to, že staré odumírající stromy mají význam pro vzácný xylofágní hmyz a není žádoucí používat tyto stromy jako palivo. Také bych byl v budoucnu rád, aby došlo k tzv. „renesanci Petrohradského parku“, kdy se budou obnovovat staré cesty, stromy a stavby, a to ve spolupráci místního historika, pana RNDr. Václava Špilara a mé osoby. Již jsem se spojil s výzkumným ústavem pro krajinu a okrasné zahradnictví v Průhonicích, kterému jsem již poskytl staré fotografie a pohlednice Petrohradského parku a jeho přilehlého okolí, kterých mám ve sbírce více než 130 kusů.

2 Rešerše

2 Historický vývoj zámku a přilehlého parku

Zámek v Petrohradě byl založen Jaroslavem Liebštejnským z Kolovrat mezi lety 1559-1572. Až nejvýznamnější rod, Černínové z Chudenic, nechali přestavět zámek i přilehlé zahrady do dnešní, pozdně barokní podoby. Na podobě zámku se podílel i významný barokní architekt Giovanni Battista Alliprandi. (Heike, s. 304, 1984)

Svou pozdně barokní podobu získal zámek za majitele Prokopa Vojtěcha Černína v roce 1703. V téže roce došlo k prvním barokním úpravám nejbližších zahrad, byla zbourána hradební zeď a mohlo tak dojít k úpravám vzdálenějších míst parku. Součástí zahrad byl i ovocný sad na jižním svahu, na který plynule navazovalo zalesněné panství s oborou. Dnes má park rozlohu 300 hektarů.

V roce 1747 jsou zahájeny další stavební práce na zámku, tyto práce vedli architekti S. Diedonne a G. Pinter. Děje se tak za majitele Vojtěcha Josefa Černína. (Špilar, s. 16, 2000)

Ve druhé polovině 90. let 18. století zahájil tehdejší majitel Jan Rudolf Černín úpravy kolem petrohradského zámku, které probíhaly postupně od zámku až k širšímu zázemí. Byl zbudován park v anglickém stylu. Autorem prvních úprav v parku byl krásnohorský zahradník Födisch. Při úpravě parku byl využit i lesní porost Zámeckého vrchu, část lesa byla ponechána. Tato část parku se tak skládá především ze zástupců dubů, buků, lip, borovic, habrů, javorů babyk atd. (Kol. autorů, 2014, s. 7)

Dnešní státní zámek Krásný Dvůr, nacházející se asi 15 km od Žatce, byl taktéž rodovým majetkem Černínů. Byl jim zkonfiskován stejně jako zámek v Petrohradě, v roce 1945 Benešovými dekrety. Zámecká zahrada v Krásném Dvoře a zámecký park v Petrohradě, tak nesou shodné rysy. V obou se nachází páchník hnědý. Díky zahradníkovi Födischovi tak vznikla menší krajinářská úprava v hranicích barokní zahrady. (Synek, s 24, 1930)

Počátkem 19. století se již parková úprava vzdalovala dále od zámku. K jejímu napojení na barokní zahradu přispělo celkové zbourání hradební zdi v roce 1818. (Špilar, s. 18, 2000)

Do krajinné úpravy bylo zahrnuto široké okolí zámku, včetně Zámeckého vrchu se zříceninou a kaplí. Do stávajícího prostoru byly upraveny a prosekány parkové cesty. Jejich šířka byla asi jeden metr. Šířka cest pro kočáry byla tři až čtyři metry, tyto cesty byly zpevněny. Dále byly v parku přeměněny louky a pole podél cesty na zámecký vrch a na severním svahu

Kozího vrchu jižně od zámku. Bylo zřízeno několik cest lemovaných alejemi k Podvineckému potoku.

Na dalších úpravách se od roku 1821, kdy převzal správu černínského majetku, podílel Evžen Karel Černín. Ten nechal odstranit zimní zahradu, zrekonstruoval zámek i kostel. Byla zřízena nová zimní zahrada. Pivovar, nacházející se v těsné blízkosti zámku byl v roce 1860 stržen a vystavěn byl zcela nový, na hrázi Finklova rybníka. (Synek, s. 33, 1930)

V roce 1830 byl západně od zámku vybudován empírový domek. O osm let později byl mezi zámkem a empírovým domkem postaven první skleník. K dalším úpravám došlo v Oboře, kde byl v roce 1841 vystavěn tzv. Švýcarský dům, zároveň myslivna i odpočinkový pavilon v alpském stylu. K úpravám došlo i na Zámeckém vrchu. Do celého areálu parku byla vložena celá řada drobných prvků. K těmto úpravám významně přispěl právě zahradník Černínů, Antonín Födisch. V roce 1848 pak ještě byla rozšířena severní část parku až za hranice bývalé barokní zahrady. (Špilar, s. 19–20, 2000)

V letech 1862 až 1863 byl u Finklova mlýna postaven nový pivovar podle plánů architekta Josefa Zítka. Poslední větší úpravy zámku a parku proběhly počátkem 20. století za majitele Evžena Jaromíra Černína. Na úpravách se podílela i jeho manželka Františka Černínová, která zde uplatnila svoji malířskou zálibu i vidění krajiny.

Roku 1913 byly strženy skleníky u západního křídla zámku a byly nahrazeny novobarokním pavilonem. Palmy a kapradiny z tohoto skleníku byly převezeny na Hlubokou, na rodové sídlo Schwarzenbergů. (Synek, s. 30, 1930)

Zároveň byly postaveny nové skleníky západně od empírového domku. Nově také byly zakomponovány nové průhledy, což si vyžádalo rozsáhlé kácení v parku, ale i výsadby nových, často cizokrajných dřevin. Těmto úpravám se věnoval zahradník Ferdinand Synek.

(Špilar, s. 22, 2000)

Za první světové války bylo pravé křídlo zámku používáno jako lazaret pro zraněné. Tento černínský zahradník se věnoval zámeckému parku dlouhodobě a zapisoval své poznatky, zažil také požár zámku v Petrohradě, v roce 1915 a popsal jeho následnou obnovu. (Kol. autorů, 2014, s. 8-9) Po velkém požáru byl zámek přestavován, opravy zámku byly dokončeny v roce 1918. Zničeno bylo celé pravé křídlo zámku, nepodařilo se zachránit především knihovnu s 5000 svazky. O požáru se vyjádřil tehdejší majitel Evžen Černín takto: *„Jiní v této válce ztrácejí otce, syny a ženy své muže, obydlí, což se nechá nahraditi, ale lidské životy nikoli.“* (Synek, s. 36, 1930)

V letech 1916 a 1917 se začalo pracovat na přestavbě parku, vytvoření scenerií a kulis. Došlo k úpravě nádvoří, zřízení cest a teras. (Synek, s. 38, 1930)

V první polovině 20. století byly park i zámek udržovány v dobrém stavu. Petrohradský park vlastnili Černínové do roku 1945, po konfiskaci připadl státu. Až do roku 1966 využívaly východní křídlo zámku Státní lesy a statky. V roce 1948 převzalo zámek Ministerstvo školství a osvěty, které jej využívalo jako ozdravovnu. (Špilar, s. 30, 2000)

V roce 1952 získal zámek a jeho bezprostřední okolí Okresní úřad národního zdraví, který v něm zřídil psychiatrickou léčebnu. Léčebna, pod názvem Psychiatrická léčebna Petrohrad jako příspěvková organizace Ústeckého kraje funguje dodnes. K léčebně patří i malá část parku mezi zámkem a cestou do vedlejší obce Stebno. Tato část je oplocena plotem.

(Špilar, s. 31, 2000)

Louky, jež tvořily petrohradský zámecký park, patří Státnímu statku Jeneč (okr. Praha západ), který je dnes v likvidaci. O pozemky tedy téměř nikdo nepečuje. Některé louky, ovčín a okolní parcely na jižním okraji parku u Zámeckého vrchu, jsou využívány jako pastviny pro skot. Tyto pozemky dnes vlastní Petrohradská, spol. s.r.o., Šilhánek a syn, a.s. Lesní pozemky na Zámeckém vrchu a v bývalé oboře spravují Lesy ČR, Lesní správa Žatec.

a) Současná koncepce územního rozvoje obce

Obec Petrohrad má schválený územní plán sídelního útvaru z roku 1993 a změnu č. 1 územního plánu sídelního útvaru Petrohrad – Černčice, z 9. 9. 2002. Tento územní plán je již do značné míry překonán, v současné době je zpracován návrh nového územního plánu na základě zadání z roku 2011.

Hlavním cílem návrhu územního rozvoje je vytvářet předpoklady pro udržitelný rozvoj území, chránit a rozvíjet přírodní, civilizační a kulturní hodnoty území, vytvářet podmínky pro vznik ÚSES (územím prochází biokoridor místního významu Podvinecký potok 5/7 a biocentrum místního významu Háj Petra Bezruče) a souvislých ploch veřejně přístupné zeleně. V návrhu územního plánu je obsažena koncepce těchto celků po stránce funkční a prostorové – lokalita Starý Petrohrad by měla využít rekreační potenciál přilehlého území, a to v prostoru původní drobné venkovské zástavby, pro rekreaci individuální a okolní prostor pro využití služeb a bydlení. Bude potvrzen stávající areál psychiatrické léčebny. Lokalita Poustka bude navržena k využití pro občanskou vybavenost, pro podporu rekreace a cestovního ruchu. Důležitou součástí je uchovat historicky cenná území bez zástaveb. Návrh územního plánu respektuje nemovité kulturní památky a další architektonicky či historicky významné stavby. Počítá se zachováním historického jádra Petrohradu, sídel, tras, historických cest, kaple, zámku, pivovaru.

Pro uchování krajinného rázu je počítáno se zachováním dominantních přírodních prvků, zejména Zámeckého vrchu, Vrchu všech svatých a Podvineckého potoka. Stejně tak jsou respektovány průhledy a kompoziční principy. Pro uchování zeleně jsou navrženy plochy a liniové prvky pro úpravu vegetace i krajiny.

Návrh také zohledňuje urbanistické problémy – poškozené, zaniklé stavby, velmi špatný stav některých památek v centrální části Petrohradu. Mnohé obytné objekty jsou prázdné, některé, převážně zemědělské budovy chátrají. Návrh upřednostňuje rehabilitaci zastavěného území, zhodnocení různých zbytkových ploch, větší zapojení zeleně a celkové zbytnění území.

b) Stávající a zaniklá architektura Petrohradského parku

Soupis drobných staveb, nacházející se v Petrohradském parku, jak již zaniklých, tak stávajících, včetně jejich místa určení.

2.1.1 Existující stavby

- **Boží muka u cesty do Stebna**

Byla postavena v polovině 18. století, ve tvaru pilíře na obdélném půdorysu. V horní části se nachází nika, ve které se původně nacházela malba Ježíše Krista. Hlavice je zakončena kamennou koulí. Celý povrch je vyštukován a nabarven. Téměř stejná boží muka se nacházejí u polní cesty do obce Bílenec. Obě boží muka jsou v dobrém stavu, díky nedávné opravě.

- **Empirový domek**

Empirový domek byl postaven v roce 1830. Je to malá obdélníková stavba se sedlovou střechou, nacházející se na jihu zámku, kousek od skleníků, kterého se dříve před vyhořením zámku dotýkal. Průčelí je trojosé, ve středu se nachází portikus s dórskými sloupy, okna jsou obdélná se šambránou. Střecha je nyní pokryta umělou břidlicí. Před domkem je vydlážděna betonová zámková dlažba.

- **Finklův rybník**

Rybník nepravidelného tvaru s hrází podél severovýchodní strany, kde se nachází tři výpusti. Rybník je napájen Podvineckým potokem. Uprostřed rybníka se nachází uměle vytvořený ostrůvek s původně parkovou úpravou. Starší rybník byl do dnešní podoby upraven v 50. letech 19. století v souvislosti se severním rozšiřováním parku. Na jihozápadě byl rybník prohlouben a byl zde vytvořen val. Uprostřed tak vznikl ostrůvek přístupný přes lávku. Finklův mlýn nacházející se pod hrází byl zbourán v roce 1984. Na hrázi u cesty se nachází barokní socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1741. Vedle rybníka byl mezi lety 1862–1863 postaven Petrohradský pivovar dle návrhu Josefa Zítka. Novodobě upraveny jsou dvě výpusti na východní straně. Okolí rybníka je neupravováno, v minulém roce došlo pouze k vykácení starých, napadených stromů a likvidace náletových dřevin. Jižní strana je přístupná po zpevněném povrchu z panelů, svažujících se směrem k rybníku. Ostrůvek je neudržovaný a suchou nohou nedostupný, lávka na ostrůvek již dlouhá léta chybí, a tak se zde vyskytuje mnoho kachen, které zde mají bezpečné útočiště. Na ostrůvku jsou však patrné zbytky osvětlení

z počátku 20. století. Dnes ostrůvek slouží jako významné hnízdiště velké místní populace kachen a dalších vodních ptáků.

- **Jezírko – severní parková louka**

Toto oválné jezírko bylo vybudováno ve druhé polovině 19. století. Jezírko má málo zpevněné břehy a nachází se uprostřed severní parkové louky. Je obklopeno vzrostlými stromy. Přes jezírko vedl dřevěný mostek, který kompletně zanikl a břehy jsou poničeny skotem, který využívá jezírka jako napajedla. Do jezírka je také nedostatečný přísun vody. Jezírko potřebuje opravu můstku a zpevnění břehů, zabránit skotu v přístupu k jezírku, obnovení vodního režimu a dostatečný přísun vody.

- **Kaple Všech Svatých**

Tato kruhová kaple byla postavena mezi lety 1651–1656. Stavbu nařídil Humprecht Jan Černín z Chudenic. Na základě závěti Humprechta, byla postavena u úpatí Zámeckého vrchu také kaple Nejsvětější Trojice, v jejíž těsné blízkosti byl zřízen špitál pro zaměstnance zámku. (Kol. autorů, s. 6, 2014) Kaple byla od konce 18. století prázdná, až Evžen Černín ji nechal obnovit, a to v roce 1843. Došlo k otevření sklepů, nacházejících se blízko kaple a byla odkryta vyhlídka do kraje. V roce 1847 byla odkryta věž hladomorny, do té doby pod sutinami. (Synek, s. 40–41)

Zvenčí je kaple Všech svatých členěna lisenami na 6 polí. Má polokruhová okna v horní části. Kaple je zastřešena kuželovou střechou se šindeli, která je zakončena měděnou hrotnicí s cibulkou a křížem. Stejně je i členěn vnitřek kaple, na 6 polí. Mezi pilíře je slabší zdivo. Šestice pilířů je propojena pod kupolí. Je dochována historická dlažba, ve vstupním portálu je použita nová kovová mříž. Stav kaple je neudržovaný. Okna i omítka jsou poničeny, interiér není vybaven. Je nutná celková oprava včetně statiky. Opravu potřebuje i zdivo okolo kaple. (Pacáková-Hošťálková a kol. s. 262-263, 1999)

- **Křížek na rozcestí u zámku**

Pochází z druhé poloviny 19. století. Litinový kříž s postavou ukřižovaného Krista. Na špičce kříže nalezneme cedulku s nápisem INRI. Kříž byl nedávno opraven.

- **Most před Podvinecký potok**

Kamenný most s jedním půlkruhovým zaklenutým obloukem pochází z 18. století. Je z lomového kamene. Most byl rozšířen o jeden a půl metru na východní straně během 2. poloviny 20. století. Toto rozšíření je však provedeno z jiného materiálu než původní oblouk. Most je zrekonstruovaný, ale je bez zábradlí.

- **Obelisk**

Obelisk pochází z roku 1908. Je zhotovený a umístěný v zámeckém parku. Je to dar majiteli zámku Jaromíru Černínovi k devadesátým narozeninám. Kamenná základna má tvar čtverce a ze tří stran má nápisy v češtině, v němčině a v latině. Obelisk je vyroben z pískovce. Na podstavci je usazen obelisk. Na východní straně obelisku je rodový erb Černínů a latinský nápis. Písmo bylo zvýrazněné tmavou barvou. Nápisy jsou špatně čitelné a byla by potřeba obelisk restaurovat.

- **Odpočívadlo**

Toto jednoduché odpočívadlo se nachází pod skalním převisem od roku 1900. Je dochováno půlkruhové sezení vyskládané z kamenů. Dnes se zde nachází novodobá lavice a stůl. Historická podoba není známa. Odpočívadlo je neudržované, některé z kamenů jsou uvolněné či vypadlé.

- **Pomník obětem povodně 1872**

Tento monumentální památník obětem povodně z roku 1872 ve tvaru kříže, byl postaven rok poté na místě mlýna a parní pily, které byly povodní také poničeny. Mohutný sokl byl postaven ze zbytků komína, na němž stojí podstavec kříže, kde jsou osazeny kamenné desky s popisem události a jmény sedmi obětí povodně. Nápisy jsou v českém a německém jazyce. Vlastní kříž je vyroben ze zbytku parního stroje. Stav je dobrý, jen nápisy jsou nečitelné.

- **Ovčín**

Ovčín byl postaven kolem roku 1841. Je to skupina domů bývalého ovčína a hájovny. Část ovčína zanikla a za socialismu zde byl postaven kravín. Obytná stavba je obývaná a je v dobrém stavu. Pro Petrohradský park by se hodilo, obnovit chov ovcí, který je pro tento typ parku mnohem příznivější než chov skotu se základnou v místním kravínu.

- **Památník obětem 1. světové války/ výklenková kaple**

Tento památník byl postaven v roce 1918. Ve středu se nachází nepůvodní dřevorezba Panny Marie Lurdské od místního truhláře Petra Kunce. Nad postavou se nachází nápis „Unsern Helden 1914–1918“. Kaple směřuje směrem od hřbitova k zámku. Památník je udržovaný, místní obcí a s panem Čapkem chceme obnovit původní ceduli s padlími vojáky. ve spodní části je porušený z důvodu vlhkosti.

- **Poustka**

Stavba z 18. století, byla původně barokní jednopatrová budova sloužící jako zázemí zaměstnancům zámku. V nedávné době stát opravil střechu a okna, ale bez součinnosti s památkáři. Takže historická okna a střecha zanikly. Poustka je obývaná nepřizpůsobivými občany stranou od vesnice a kolem této budovy jsou smetiště. Budova by měla být zahrnuta do kulturní památky zámku Petrohrad a mělo by se tak s ní zacházet.

- **Rybníčky/ jezírka – stará obora**

Tři nevelké rybníčky nepravidelného tvaru, pocházejí ze 40. let 19. století a jsou umístěny v areálu obory. Nad nejsevernějším rybníčkem stávala dřevěná kuželna. Rybníčky jsou neudržované a zabahněné. Břehy jsou poničeny pasoucím se skotem. Rybníčky potřebují odbahnit, opravit a zamezit přístupu skotu.

- **Rybník/jezírko u zámku**

Tento rybník vznikl ve druhé polovině 18. století a nachází se v areálu psychiatrické léčebny. Má nepravidelný oválný tvar a v 80 letech 20. století byl přeměněn na betonovou nádrž a je v udržované léčebnou. Uprostřed rybníka se také původně nacházel vodotrysk, který by bylo vhodné obnovit.

- **Smírčí kříž**

Kamenný monolitický kříž se skládá ze tří kruhů s reliéfy křížů na obou stranách. Kříž je neznámého stáří i původu. Podle literatury se obdobné kříže nacházejí v jižní Francii. V registru smírčích křížů má tento kříž číslo 0544. Výška kříže je 125 centimetrů, šířka je 93 centimetrů a tloušťka 32 centimetrů. Povrch je erodovaný.

- **Socha sv. Jana Nepomuckého**

Tato pískovcová socha z roku 1741 se nachází na hrázi Finklova rybníka. Je umístěna na čtyřhranném podstavci, na přední straně je v kartuši vytesán významný rok 1741, který se vztahuje k místní povodni. Samotná postava svatého je znázorněna v dynamickém postoji s nakročenou levou nohou. Typickými atributy sv. Jana Nepomuckého je kanovnické roucho a kříž. Typická svatozář s pěti hvězdami, které socha kdysi mívala, však chybí. Z levé strany Jana stojí dětská postava putto, která mu kříž podepírá a drží štítek s erbem Černínů. Zajímavostí je kamenná obruba soklu z jeho tří stran pro květinový záhon. Stav je velmi dobrý po nedávné opravě.

- **Socha sv. Wolfganga**

Tato socha pochází z roku 1898. Sochařem byl Josef Seich, je zhotovena v novobarokním slohu. Typickými atributy sv. Wolfganga jsou model kostela u jeho levé nohy, sekera a případně biskupská berla v rukou, která odkazuje na jeho biskupskou činnost. Socha má ulomené ruce. Čelní štítek podstavce obsahuje latinský text. Socha by potřebovala rozsáhlý restaurátorský zásah.

- **Vyhlídky (původní hradní věž)**

Kamenná kruhová stavba s ochozem je pozůstatek věže středověkého hradu bergfritového typu z poloviny 14. století. V roce 1846 byla věž pro potřeby vyhlídky, zarovnána do výšky s přístupovou plošinou, na které stojí též kaple Všech svatých. Na vnějšku věže jsou patrné zbytky hradební zdi, ve spodních partiích jsou dochovány zbytky omítky. Ochoz je již novodobě upraven. Uvnitř věže jsou dochovány kovové háky, které byly součástí konstrukce, jež zabraňovala vstupu dovnitř prostoru věže. Kovová mříž již chybí. Věž potřebuje zvenku i zevnitř opravu. Místy již došlo k vypadnutí zdiva.

- **Zřícenina hradu Petrohrad**

U kaple Všech svatých se nachází zbytky středověkého hradu Petrohrad, který byl původně postaven v polovině 14. století. Jsou dochovány pozůstatky vstupní věže, hradby, valů a okrouhlé věže – tzv. bergfritu, která byla upravena pro potřeby vyhlídky v roce 1846. Na vrcholu kopce je umělá zřícenina s vyhlídkou z roku 1847, která využila pozůstatků původního středověkého hradu. Zdivo je z lomového kamene, u umělé zříceniny doplněno cihlami. Kromě vyhlídky je místo však neudržované. Na mnoha místech je vypadané zdivo. Zřícenina potřebuje rekonstrukci a opravy pod dohledem památkové péče.

- **Zvonička (Sloup nejsvětější Trojice, Boží muka)**

Tento objekt vznikl v roce 1721 a upraven byl během 19. století. Objekt je nazýván různými názvy. Jedná se o malou třibokou stavbu u hřbitova, na čtyřhranném podstavci. V horní části se nacházejí okénka, ve kterých je na černém pozadí namalován zlatou barvou trojúhelník s křížem na čelní straně, na ostatních je symbol božího oka. Na zděném sloupu je i nově udělaná dřevěná nástavba zakončená stříškou od Petra Kunce, patrně v ní býval umístěn zvon. Bylo by dobré zvon obnovit.

2.1.2 Zaniklé objekty

- **Hudební pavilon**

Tento dřevěný osmiboký altán pochází z roku 1860, dnes už je z něj pouze torzo. Dochovala se pouze spodní část tvořená osmi mohutnými opracovanými kameny. Mezi nimi jsou ponechány otvory na svislé sloupky, které nesly samotná altán. Na západní straně jsou zachovány čtyři schody. Pavilon zanikl kolem roku 1960. Pavilon by bylo možno obnovit podle historických materiálů a již se na tom pracuje.

- **Ohradní zeď zahrady / altánky**

Torzálně zachována ohradní zeď zahrady, je ze smíšeného zdiva, z kamene a z cihel. Postavena byla ve druhé polovině 19. století. Stav stavby je velice špatný. Stavba by potřebovala celkovou rekonstrukci. Pod Kozím vrchem na pomezí čtyř cest stával dřevěný altánek zvaný Kolotoč. Nahoře na Kozím vrchu se nacházel tzv. kůrový domeček, vyhlídkový dřevěný altánek se střechou z kůry. Stavba je známá z pohlednic. Tyto altánky se nedochovaly. V parku byla celá řada dřevěných a kovových laviček, stolků, houpaček pro odpočinek. Na

svazích Kozího vrchu ve staré oboře, stávala dřevěná kuželna. U Stebenského rybníka stával dřevěný rybářský domek.

- **Švýcarský dům**

Největší stavbou byl tzv. Švýcarský dům ve staré oboře, který byl vystavěn v alpském stylu v roce 1841, sloužil jako myslivna, pavilon i odpočinkové místo. Během dvacátého století chátral, v roce 1977 je uváděn již jako značně zpustlý. V devadesátých letech byl stržen. (Špilar, V., s. 20, 2000)

2.2 Charakteristika krajinářských prostorů parku Petrohrad

2.2.1 Zámek a okolí

Oplocený zámecký areál zaujímá prostor s největší intenzitou údržby. Pro tento prostor je charakteristický novodobou skladbou rostlinstva. Jsou zde vysazeny převážně nepůvodní dřeviny a byliny. Podstatnou část dřevin tvoří rostliny pěstované v přenosných nádobách, na dobu vhodného klimatu či sezónní rostliny ve volné půdě. Na menší ploše je také pěstována zelenina, pro potřebu kuchyně psychiatrické léčebny.

K vývoji zámeckého parku se vyjadřuje ve své práci F. Synek, zahradník Černínů. Při převzetí zámku Černíny v roce 1622, byla u zámku pouze malá ovocná zahrada. Další majitelé zámku však začali park upravovat. Pozemky pro park nechal vyměřit Jan Rudolf Černín. Evžen Černín se zasadil o vytvoření kaple Všech svatých a vyhlídky na Zámeckém vrchu, zpřístupnění Kozího a Spáleného vrchu pomocí cestiček. Další majitel Jaromír Černín park udržoval, za jeho správcovství se park rozrostl na 300 hektarů s téměř 100 kilometry cestiček a stezek. Jaromír Černín nekácel stromy, nýbrž vysazoval nové. Největších změn se pak parku dostalo za majitelů Evžena a Františky. Bylo započato kácení starších stromů, pro docílení výhledů, kulis a hloubek. Byly vysázeny nové keře. Typicky anglický park, s ideály krajiny, s pozadími Zámeckého, Spáleného, Kozího a Ovčího vrchu, jsou ukázkou třistaleté práce rodu Černínů a jejich zahradníků. Navzdory rozlehlosti parku, však tvoří jeho části rytmický celek, navazující na rybníčky před zámkem, skleníky, květinové záhony v tisíci kusech.

(Synek, s. 47–49, 1930)

„Každý park má svých půvabů a krás, ale petrohradský park se svými bohatými přírodními krásami může se směle řaditi po bok všech evropských parků i památkový úřad cení a vidí, jak v petrohradském, tak i v krásnohorském parku jejich mohutnost a krásu.“ Takto uvádí ve svém díle Ferdinand Synek. (Synek, s. 49, 1930)

V roce 1930 měl park již téměř 200 km upravených cest, vysázeny byly stovky stromů, keřů i rostlin. Ze zástupců stromového patra uvádí k roku 1930 F. Synek tyto: skupiny a solitéry topolů, jilmů, dubů, platanů, javorů atd. na začátku parku. Ve východní části parku u potoka, kde kdysi za Karla IV. byly vysázeny vinice, byly vysazeny vrby a olše. Cestou k západnímu cípu parku pak byly vysazeny platany, duby, břízy, akáty, smuteční jasany a buky. U západního cípu parku se nacházely jehličnaté stromy pro úkryt zvěře. Dále zde byly zeleninová zahrada a fíkovna. U fíkovny se nacházely skupiny lip. Na svahu u zámku se nacházely luxusové keře. Před kostelem pak byly vysázeny jírovce. Proti hlavnímu průjezdu stál javor červený.

U zámku, těsně u schodiště, se nachází Lawsonův cypřišek. Z květin u zámku jmenuje Synek především růže. Dále pak durmany s bílými a červenými zvony, draceny, ale také banánovníky. Ferdinand Synek se dále hrdě zmiňuje o památných stromech petrohradského parku. Uvádí tzv. mariánský dub, se stářím kolem 700 let, nacházející se dodnes pod úpatím Zámeckého vrchu. Kolem něj se nacházely břízy, jehličnany a další dřeviny. Po cestě k mariánskému dubu stál starý platan. Pod úpatím Kozího vrchu pak stávaly staré exempláře smrku ztepilého, douglasky, borovice. Před nimi stála severoamerická katalpa trubkovitá. Ve sklenících u zámku se pěstovaly palmy, orchideje, kaktusy, kapradiny, azalky, begonie, petrklíče, hyacinty, tulipány, konvalinky, a mnoho dalších květin pro pokojové a stolové dekorace. V pařeništích byly vysázeny begonie, lobelie, petunie a další. V květinové zahradě kvetly růže a různé druhy jirín, hrachor vonný, astrya další. U skleníků stávaly tisy a stoleté buky. U hřbitova se nacházely skupiny lip. (Synek, s. 50–58, 1930)

Mezi významnější dřeviny patří jerlín japonský, zástupce skupiny čevnenolistých kultivarů buku lesného, vrba náhrobní, javor klen, cypřišek nutkajský s převislými větvemi magnólie Soulangeova. (Pacáková-Hošťálková, s. 263, 1999) Dále také jabloň Niedzwetského. (Heike, s. 304, 1984)

Mezi dvěma křídly zámku roste kultivar cypřišku Lawsonova, poblíž vrátnice nalezneme magnólíi trojplátečnou či jasan ztepilý. (Heike, s. 304, 1984)

Objekt je udržovaný standardní formou, nalezneme zde novodobější výsadby a zahradní doplňky (skalka, bazének). Díky současnému oplocení je narušena historická i kompoziční

vazba zámku na prak a přírodně krajinářské části parku. Obtížnější je naznačit hranici, co z prvků patří k zahradnímu umění a co je již běžná každodenní úprava okolí zámku. V okolí zámku jsou různé zídky, schodiště, kamenné prvky atd., které však nejsou samostatně evidovány. Jedná se spíše o umělecké prvky bezprostředně související s blízkostí zámku. K zámku patří další menší stavby různého využití spjaté s historickým vývojem zámku a parku. Mezi ně počítáme budovu sýpky, skleníku atd. Velká část okolí zámku je součástí psychiatrické léčebny, která v zámku sídlí. Kladem je, že je prostor pravidelně a velmi dobře udržován. Záporom však je, že některé úpravy jsou již na hraně toho, jak by se k opravám a úpravám zámku i parku jakožto památek, mělo přistupovat. Co se budov týče, jedná se především o barevnost fasád, střešní krytiny atd.

V rámci obnovných zásahů je nutné velmi důsledně respektovat původní kompozici parku a rozvíjet v jejím duchu další úpravy. Je nutno naleznout cestu k opětovnému sjednocení parku, odstranit úplně či alespoň částečně oplocení parku, dále omezit některé novodobé nevhodné prvky v okolí zámku. Dále je třeba zohlednit hodnoty parku a přistoupit k postupné rehabilitaci celého areálu.

2.2.2 Fíkovna

Na východní straně severní parkové louky byla původně zeleninová zahrada. Ve druhé polovině 19. století zabrala její severní třetinu nová fíkovna. Povrch byl před její výstavbou zplanýrován. Při fíkovně se nacházela právě zeleninová zahrada, krytá stromy a keři. Mezi zámek a fíkovnou vytvořil zahradník Synek v roce 1921 novou zeleninovou zahradu s mírně zahlobenými záhony. Jejich prohlubně zde byly patrné ještě v roce 1959. Před rokem 1977 však byla fíkovna stržena. Na jejím místě byla v 80. letech 20. století postavena čistička odpadních vod. Od parku byla oddělena dvou až třímetrovým valem s keřovou výsadbou. Ohradní zeď fíkovny z druhé poloviny 19. století je pouze torzálně dochována. Zeď je ze smíšeného materiálu, z kamenů a cihel. Omítka je opadaná, koruna zdi je nově pravena a zastřešena taškami. Stavební stav je však špatný.

2.2.3 Hřbitov

Podél cesty do obce Stebno se nachází starý hřbitov. Ten byl založen společně s parkem. Původně to byl malý hřbitov těsně pod svahem Zámeckého parku, který byl založen v roce 1789. Následně byl rozšiřován, a to až do roku 1930. Hlavní vstup je lemován dvěma pilíři s kamennými kříži na jejich vrcholu. Vstupní vrata jsou již však nová, kovová. V severozápadní části tohoto hřbitova se nachází márnice. Náhrobky pochází z 19. a 20. století, převážně

s německými nápisy. Hřbitov je udržovaný, obvodní zeď je však poničena, stejně jako řada starších náhrobků.

2.2.4 Severní parková louka

Tato louka leží severně od zámeckého areálu a severně od silnice do obce Stebno. Součástí je vyvýšenina s kótou 388 metrů. Jedná se o louku se starými výsadbami solitérních stromů nebo jejich skupin, občasně nalezneme i keřové porosty. Sever a severovýchod louky je lemován pásy přirozeně rostoucích náletových dřevin. Jako kosterní stromy se zde nacházejí buk letní, buk lesní. Kompozice louky je pak doplněna domácími dřevinami, jako je lípa velkolistá, lípa srdčitá, javor klen či javor mléč. Z nepůvodních dřevin pak platan javorolistý, líska turecká, dub červený či jírovec maďal. Mezi vzácnější dřeviny zde patří lípa řapíkatá, skupina starších jedinců klokoče zpeřeného, šerák čínský či bříza papírová, nacházející se v severním cípu louky. (Heike, s. 304, 1984)

Louka slouží v poslední době také jako pastvina pro skot, čímž tedy dochází k narušení původního parkového záměru i k poničení porostů. Výsadby jsou tvořeny starými dřevinami, které nejsou náležitě obnovovány. Bez revitalizace hrozí reálný rozpad dnešní kompozice porostu. V prostorách severní parkové louky je zachován obelisk, památník obětem první světové války. Z vodních prvků zde pak nalezneme nevelké jezírko nedaleko obelisku, které je obklopeno skupinou stromů. Břeh rybníčku je poničen kopyty skotu. Pro zachování severní parkové louky je důležité upustit úplně či částečně od pastevního využívání prostoru.

2.2.5 Zámecký vrch

Tento lesní komplex najdeme kolem Vrchu všech svatých a Ovčího vrchu, ležící jižně až jihozápadně od zámku. Jde o smíšený porost v členitém, balvanitém prostředí až skalnatém terénu s vysokým podílem starých až přestárlých stromů. Nalezneme zde dub letní, dub zimní, lípu velkolistou i lípu srdčitou. Dále pak buk lesní, habr obecný, jilm ztepilý, modřín opadavý, borovici lesní. Časté jsou husté nálety javoru mléče a klenu, habru a buku. Objekt byl součástí parkových úprav. Dodnes zde najdeme zpustlé neupravované cestičky, jezírka, strouhy, vodoteč. Lesní porost má velmi často až pralesovitý charakter, a to díky stojícím i ležícím torzům kmenů stromů, vzniklé přirozeným vývratem a také dlouhodobější absencí zásahů lesního hospodářství. Stromové patro pak již výše zmíněným, doplňují další zástupci, a to jilm habrolistý, jilm horský, třešeň ptačí, jedle bělokorá, místy se vyskytují starší solitéry trnovníku akátu či keře pámelníku bílého. Oba tito zástupci patří k nepůvodním dřevinám. Již ojedinele

se vyskytuje ořešák královský. Pro keřové patro jsou zde charakteristické následující keře: střemcha obecná, bez černý, bez červený, slivoň trnka, brslen evropský, hloh obecný, hrušeň polnička, zimolez pýřitý, růže šípková, růže podhorská, řešetlák počistivý, svída krvava, srstka angrešt. Věková i porostní struktura Zámeckého vrchu je velmi různorodá. Odhad věku nejstarších stromů je 250 až 300 let, mezi ně patří duby a lípy. Nachází se tu však památný jedinec dubu letního, který má odhad stáří více než 500 let. Tohoto solitéra nalezneme u silnice, na severozápadním okraji Zámeckého vrchu. Pro revitalizaci tohoto areálu je třeba odstranit nepůvodní a náletové dřeviny.

Na území Zámeckého vrchu se také nacházejí významné památky. Ve středu leží kopec Všech svatých, na němž se rozkládají trosky středověkého hradu, kterých bylo využito v 18. století pro stavbu umělého hradu. Ten je dnes již také zříceninou. Nalezneme zde také bergfritovou středověkou věž, která byla zarovnána, aby dala vyniknout vyhlídce do kraje. U vyhlídky se také nachází kruhová kaple Všech svatých. Tato kaple je dominantou celého okolí. V těsné blízkosti zříceniny jsou také zbytky ovčína. Zde se dnes nachází kravín. Pro většinu ploch areálu je jejich dnešní využití jako pastviny pro skot, zcela nevhodné. Dochází tím k poškozování ploch. Součástí areálu jsou pak nadále boží muka při cestě do obce Stebno a opravený sloup Nejsvětější Trojice. Dále pak starý hřbitov z 19. a počátku 20. století. Po úpatí vrchu Všech svatých a po Ovčím vrchu vedla kdysi síť cest. Dnes již velmi špatně rozpoznatelná. Rehabilitace této plochy by se měla týkat také skalních útvarů, kterých je v tomto areálu mnoho. Přístupovat by se k tomuto areálu mělo, stejně jako původně, jako ke skalnímu divokému parku. Zásahy do dřevin by měly být minimální, dojít by mělo k opravě cestního systému.

2.2.6 Jižní parková louka

Tato louka se nachází jižně od areálu psychiatrické léčebny. Tento svah tvoří Ovčí vrch. Objekt je lemovaný alejemi jírovce maďala podél komunikace k zemědělskému statku. Dnes je louka využívána naprosto nevhodně, jako pastva skotu, který tu jako jinde, devastuje luční porosty i solitérní stromový porost. Nejčetnějšími stromy jižní parkové louky jsou: dub letní, buk lesní, javor mléč, javor klen. V dolní části louky na východní straně se nacházejí jehličnaté stromy, k jejichž zástupcům patří smrk ztepilý, smrk pichlavý, douglaska tisolistá. Na severní straně dolní části se nachází skupina trnovníku akátu. Dále zde najdeme náletové keře, zejména růži podhorskou, hlohy a střemcha obecná.

2.2.7 Stará obora

Stará obora leží východně od stavení Poustka, v jižní části obce Petrohrad. Chovali se zde daňci. Za první světové války mezi lety 1916–1917 bylo dančí vystříleno. Dnes je tvořena pastvou pro skot. Nejčtenějšími druhy stromového porostu jsou: dub letní, lípa velkolistá, buk lesní, jírovec maďal. Dále zde nalezneme starší jedince javoru babyky, jilmu vaz, borovice vejmutovky, dubu ceru, dubu velkoplodého či jehlína japonského. Ještě v 80. letech 20. století jsme zde mohli nalézt jedince jedle řecké. Z této jedle se do dnešní doby zachoval mladý jedinec, vysoký asi 180 cm. Staré oboře by prospěla regulace pastvy skotu. Kdysi se ve Staré oboře vyskytovaly tři malé udržované rybníčky a síť cest. Rybníčky jsou zde dodnes, jsou oválného tvaru s pevnou hrází. Jsou využívány pasoucím se stádem, popřípadě jako napajedla. (Synek, s. 13, 1930)

2.3 Ochrana, výskyt a biologie páchníka hnědého

V České republice je páchník hnědý zařazen mezi zvláště chráněné druhy v kategorii kriticky ohrožených podle přílohy č. III vyhlášky MŽP č. 395/1995 Sb. V rámci EU je zahrnut v příloze II a IV v rámci oblasti NATURA 2000 a to jako hlavní druh (Council of the European Communities 1992) a Bernskou úmluvou (Council of Europe 1979). Směrnice o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. V Červeném seznamu ohrožených druhů České republiky (Farkač J., a kol. [eds.] 2005) je páchník hnědý uveden jako kriticky ohrožený druh (CR). V červeném seznamu ohrožených druhů živočichů IUCN je veden jako téměř ohrožený druh (Alexander et al. 2010 Nieto & Alexander 2010, IUCN 2015). Je deštníkovým druhem organismu, který je vázán na staré listnaté stromy (T. Ranius, 2002).

Páchník hnědý je rozšířeným druhem ve střední a jižní Evropě, dále také v evropské části Ruska, jeho výskyt též zasahuje do jižních oblastí Finska a Švédska. Většinou se dnes vyskytuje už jen ostrůvkovitě a na mnohých místech patří mezi zcela vymizelé druhy. V době nedávné byly popsány nové příbuzné druhy páchníka, jejichž taxonomický statut je ale stále nejasný a často jsou považovány pouze za poddruhy *O. eremita* (T. Ranius et al., 2005).

Záznamy výskytu páchníka v České republice jsou četné. Na mnohých lokalitách je ale páchník již vyhynulým druhem. V současné době je rozšíření v Čechách i na Moravě ostrůvkovitě, jednotlivé populace mezi sebou tedy nemají, jak komunikovat. Značná část

populací je malá a v blízké budoucnosti je velmi pravděpodobný zánik populace, jelikož žije jen v několika starých dutých stromech bez možnosti přesídlení do jiných, mladších stromů.

Důležité pro výskyt páchníka v České republice, jsou tři oblasti. A to, Třeboňská pánev, východní Čechy a jihovýchodní Morava. Jednotlivé populace lze nalézt i v dalších částech republiky. Páchník se u nás vyskytuje v parcích, stromořadích, oborách, na hrázích rybníků, kolem vodních toků i v některých zachovalých lesních komplexech.

Páchník nejraději obývá dutiny starých, ve většině případů, listnatých stromů. Vyhledává velké dutiny s množstvím trouchu v osluněných stromech (T. Ranius et al., 2005). Larvy se živí mrtvým, ještě pevným dřevem, svou činností tak dutinu rozšiřují. Petrohradský park je součástí evropsky významné lokality CZ0423223-Petrohrad, vyhlášené k ochraně páchníka hnědého (*Osmoderma eremita*).

Dospělí jedinci jsou nejaktivnější v červenci až v srpnu, ale byli pozorováni i v dubnu a v květnu (T. Ranius et. al. 2005). V uměle vytvořeném prostředí žijí samci deset až dvacet dní, samice přibližně čtvrt roku (Tauzin, 1994). V přírodě je život dospělce ještě kratší, na jihu Švédska žila obě pohlaví přibližně stejně dlouho, a to přibližně měsíc (T. Ranius, 2001). Dospělci jsou nejvíce aktivní v poledních slunných dnech. Samička klade dvacet až osmdesát vajíček, jejichž inkubace trvá dva až tři měsíce. Larva v prvním stádiu měří 6 mm a larva v posledním instaru měří 6 cm, mohou vážit až dvanáct gramů (Schaffrath 2003). Na podzim jedinci vytváření kokon z trusu a trouchu dřeva a přeměna nastává na jaře. Celkový vývoj je dlouhý tři až čtyři roky v závislosti na průměrné teplotě okolí, jelikož larvy přijímají potravu při průměru 13 °C (Pawlowsku, 1961). V jedné dutině bývá nacházeno u vzrostlých stromů třicet až sto padesát larev (Schaffrath, 2003). U starých dubů bývá nacházeno jedenáct brouků ročně (T. Ranius, 2001). Samci páchníků vylučují feromon, se kterým lákají samičky, jehož vůně bývá přirovnávána k vydělané kůži, pižmu či meruňkám. (Larson et al. 2003). Larvy páchníka se živí trouchem, ale i organickými zbytky. Dospělci se živí v přírodě mízou, ovocem na zemi a květy stromů (Schaffrath, 2003). V umělém prostředí se krmili na banánech a jablcích (Schaffrath, 2003).

Páchník se nalézá nejčastěji v trouchu starých živých stojících stromů, jelikož mrtvé stromy neudrží stabilní mikroklima, kvůli vysychání. Ale jsou objevovány i v mrtvém dřevě v menším měřítku. Stromy jako jsou vrby a topoly, je brouk schopen osídlit v nízkém věku díky ořezávání stromů (Šebek et al. 2013). Páchník dává přednost větším dutinám s vletem výše v koruně (T. Ranius, 2000). Hlavním predátorem larev a kukel je kovařík (*Elater ferrugineus*)

(Schaffrath, 2003). Hlavní dřevinou pro páchníka je dub, ale může se nalézat ve všech listnatých stromech, a dokonce byl nalezen v jehličnanech, a to v jedlích a borovicích (Ranius et al. 2005).

3 Metodická část bakalářské práce

Inventarizace parku byla provedena v průběhu roku 2016 a na jaře roku 2017, s celkovým počtem zaznamenaných položek 145. Byly zaznamenány především stromy krajinně tvorné, které byly na daných lokalitách nadprůměrné především obvodem kmene, celkovou mohutností, ale také stromy, které jsou velmi důležité z hlediska estetiky parku. Mohutné stromy měly často dutiny, kde se mohl vyvíjet páchník hnědý. Inventarizace dřevin byla prováděna postupně, od nádraží Petrohrad, k Finklovu rybníku, přes bažantnici k zámku, dále pak k petrohradskému hřbitovu a kapličky na Zámeckém vrchu. Dendrologicky nejhodnotnější je okolí zámku (Severní a jižní parková louka, Stará obora). Průzkum se věnuje zejména lokalizaci památných dřevin.

Vzrostlé stromy jsou nejcennější složkou zeleně. Není možné je ničím nahradit, respektive lze, ale pro splnění téže funkce nemá nic takovouto schopnost, jelikož je to otázka dlouhodobého charakteru. Vzrostlá zeleň je nahraditelná, ale jenom v dlouhodobém časovém měřítku. Z různých hledisek je tedy co nejnutenější zachování vzrostlého vyššího porostu, ne však za každou cenu. Je důležité, aby zeleň byla vždy součástí sadovnicko-krajinářských úprav. Je nutné nalézat kompromis mezi zachováním a odstraněním dřevin. Inventarizace a klasifikace dřevin je vlastně způsob poznávání dřevin za účelem zasahovat do jejich porostu. (Machovec, 1982).

Při vyhodnocování dřevin je nutná jejich lokalizace v terénu, tedy zaměření dřevin a jejich přenesení do mapy. Nejdříve je stanovena přesnost zaměření. Nejdůležitější je rozložení nadzemní hmoty, tedy koruny stromů, tyto hodnoty se mohou místně lišit, záleží to na pozici paty stromu. Zeleň je živá složka přírody, neustále se tedy mění. Nejprve je nutné pořídit si správný, skutečnosti odpovídající podklad, mapu či plán v měřítku nejlépe 1:500 až 1:1000. Zanesou se hlavní linie a plochy například okraje pozemku, budov, cest. Podle zásady by na jednom pracovním podkladu neměl počet jednotlivých položek přesahovat 500-1000, z důvodu přehlednosti a dobré orientace. Popřípadě tento plán velkého území rozdělit navíc přehledných úseků. (Machovec, 1982).

3.1 Inventarizace dřevin

Inventarizované dřeviny se udávaly do tabulky jednotlivě, ke každé byly přidány zvlášť naměřené hodnoty. Do mapy se inventarizované dřeviny udávaly chronologicky číslem. Udávala se celková výška stromu a obvod kmene. Obvod kmene byl měřen ve výšce 130 cm, pásmem. Výška dřevin byla zjišťována pomocí výškoměru Silva Clino Master. Průzkum byl prováděn následovně: U vybraných stromů byl zjištěn obvod pomocí pásma. Obvod byl s ohledem na velikost stromů měřen ve dvou lidech. Výška stromu byla zjišťována vždy pomocí výškoměru, dle odhadu výšky stromů, a to ve stupnicích výškoměru, které jsou ve čtyřech stupních: 10, 15, 20 a 25 metrů.

3.2 Věk dřevin

V nejlepším případě pro přesné určení dřevin, jsou data o založení výsadby. Většinou ale tyto údaje nejsou samozřejmostí. U odvozování věku mladších dřevin, jehličnanů se počítá množství přeslenů. Nepřímou, zato přesnou metodou je využití čerstvě pokácených dřevin, tedy přesněji, jejich pařezů. Z nich se dá s jistotou určit stáří takovýchto dřevin podle letokruhů a odečítáním ročních přírůstků dřeva. Srovnáním velikosti stejných dřevin lze určit věk okolních jedinců, které se vyvíjely v přibližně stejných podmínkách. Není to příliš přesný způsob. V praxi je dostačující měření v kategoriích odstupňované po 20 letech v mladším věku. Ve starším se postupně rozmezí zvyšuje. Řazení dřevin probíhá do těchto kategorií: 0-20 let 20-40 let 40-60 let 60-80 let 80-100 let 100 let a více. Také se dá stáří dřevin určit přírůstovým nebozezem. Věk dřevin nebyl u mnou zaznamenaných stromů zjišťován, jelikož jsem nechtěl navrtávat stromy přírůstovým nebozezem a staré spadlé stromy byly vyhnílé.

4 Vlastní práce

Hlavní náplní této bakalářské práce je průzkum petrohradského parku na podkladu historických údajů, dále také inventarizace dřevin vybraného území, v neposlední řadě pak i průzkum výskytu páchníka hnědého v dutinách zdejších starých stromů.

Inventarizace dřevin byla prováděna na podzim roku 2016 a na jaře roku 2017. Byl hodnocen celkový stav porostu dřevin. Byl určen druh, poté byl zaměřen dendrometrické údaje, jako je výška a obvod kmene ve výčetní výšce s případnou poznámkou o dutinách s nálezem pobyťových znaků páchníka hnědého.

Literatura ohledně historických údajů a faktů o zámku a jeho parku se vcelku shodovala, ale jak jsem sám zjistil, již mnoho starých stromů, které jsem v dětství potkával, jsem nedohledal z důvodu jejich odstranění. V doložené literatuře se shoduje založení zámku do let 1559-1572 a vzniku přilehlého parku se současnými dřevinami před rokem 1800. Literatura dále uvádí hlavní období vzniku parku do roku 1818, kdy se Černínové společně s doloženými zahradníky a zahradními architekty pokouší překomponovat zámecký park, vysadit nové a vzácné dřeviny, které se nám zachovaly dodnes.

V zámku se nyní nachází psychiatrická léčebna, probíhá zde rekonstrukce střechy i fasády, zámku je věnována dostatečná péče. Přilehlému parku je péče věnována pouze okrajově. Vzácné dřeviny jsou chráněny, ale pouze ty, nacházející se přímo v areálu psychiatrické léčebny, za jejími zdmi už dřevinám péče věnována není. Stromy jsou ničeny dobyt看, pasoucím se mezi dřevinami. Na regeneraci parkové zeleně se doposud nedbalo, ale s přihlédnutím, že velká část parku je v rukách nových majitelů, kteří přislíbili obnovu parku a již shánějí podklady k rozsáhlé rekonstrukci, by bylo vhodné začít opravovat architektonické prvky okolo zámku i udržovat místní, významné dřeviny, popřípadě vysadit kultiváry stromů, které byly dříve vysázeny a již zanikly.

4.1 Charakteristika alejových objektů

V prostoru zámeckého parku Petrohrad, se dále nachází pět zachovalých alejí.

4.1.1. Smíšená alej a třešňový sad podél silnice do obce Stebno

Tato jednostranná alej se nalézá po cestě do obce Stebno. Skládá se z hrušní, jabloní a kdouloní a třešňového sadu. Časté jsou nálety třešně ptačí, střemchy obecné, vrby jívy jasanu ztepilého a dalších dřevin. Pro udržení aleje a třešňového sadu je třeba odstranit náletové dřeviny a vysadit nové stromy jak v aleji, tak v třešňovém sadě.

4.1.2. Jírovcová alej mezi ovčínem a křížkem u fotbalového hřiště

Alej jírovců maďalu v posledních letech byla zmenšena kvůli hnilobám ve stromech a nepravdělně rostoucí stromy jsou ořezávány již od mládí a na korunách stromů je to vidět na první pohled. V budoucnu bude potřeba u dalších jedinců řez koruny, aby nedocházelo k polomům či hnilobám. Také bych doporučil vysadit nové jedince a udržet tuto alej.

4.1.3. Ovocná alej severně od zámku, podél cesty k Podvinickému potoku

Tato ovocná alej je spíše zbytkem výsadeb ovocných stromů, především jabloní, hrušní, třešní a ořešáků. Dnes jsou zde četné nálety jiných dřevin. Nalezneme zde i pozůstatky dřívějšího pěstování slivoní. Stromy jsou již velice přestárlé a bylo by vhodné alej kompletně obnovit výsadbou ovocných stromů.

4.1.4. Alej od nádraží k louce u Finklova rybníka v Petrohradě

Zde nalezneme již jen pozůstatky kdysi oboustranné aleje javoru klenu směřující od nádraží směrem k zámku. Alej je málo patrná, jelikož velikost náletových porostů je již značná.

4.1.5. Alej dubu letního v bažantnici

Tato alej dubu letního se nalézá po celé délce bažantnice, vedoucí od pivovaru k bývalé hájovně, kde se nyní nachází památný strom. V této aleji se za mého dětství nacházelo daleko více mohutných dubů letních. Dnes se zde nachází pouze zdravé stromy a jeden strom chráněný zákonem. Jelikož tato lokalita není chráněna, tak byly všechny mrtvé

stromy rozřezány místními obyvateli. Bylo by vhodné likvidovat nálety a vysadit nové stromy do aleje.

4.2 Seznam inventarizovaných stromů zámeckého parku

Ev.č.	Druh stromu	Druh stromu latinsky	Výška stromu (m)	Obvod stromu (cm)	Poznámky
1.	Topol černý	<i>Populus nigra</i>	31	402	
2.	Topol černý	<i>Populus nigra</i>	31	611	
3.	Javor klen	<i>Acer pseudoplatanus</i>	24	308	
4.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	22	344	
5.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	22	437	
6.	Jilm horský	<i>Ulmus glabra</i>	24	360	
7.	Topol bílý	<i>Populus alba</i>	30	500	
8.	Topol bílý	<i>Populus alba</i>	30	520	
9.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	24	350	
10.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	24	368	
11.	Jasan ztepilý	<i>Fraxinus excelsior</i>	22	377	
12.	Olše lepkavá	<i>Alnus glutinosa</i>	25	311	
13.	Topol černý	<i>Populus nigra</i>	30	416	
14.	Topol bílý	<i>Populus alba</i>	29	540	
15.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	23	380	
16.	Javor mléč	<i>Acer platanoides</i>	20	295	
17.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	24	334	
18.	Topol osika	<i>Populus tremola</i>	31	435	
19.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	12	258	
20.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>	31	299	
21.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>	26	406	
22.	Javor mléč	<i>Acer platanoides</i>	22	360	
23.	Javor klen	<i>Acer pseudoplatanus</i>	20	369	
24.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	21	325	
25.	Jilm horský	<i>Ulmus glabra</i>	28	365	
26.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>	27	388	
27.	Platan javorovitý	<i>Platanus acerifolia</i>	28	343	
28.	Dub červený	<i>Quercus rubra</i>	15	460	
29.	Dub velkoplodý	<i>Quercus macrocarpa</i>	22	520	
30.	Javor mléč	<i>Acer platanoides</i>	23	421	
31.	Platan javorovitý	<i>Platanus acerifolia</i>	18	368	
32.	Jasan ztepilý	<i>Fraxinus excelsior</i>	18	286	
33.	Akát trnovník	<i>Robinia pseudoacacia</i>	10	365	
34.	Dub zimní	<i>Quercus petraea</i>	26	390	
35.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	283	
36.	Javor klen	<i>Acer pseudoplatanus</i>	22	308	

37.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>	20	343	
38.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	407	
39.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	30	346	
40.	Javor klen	<i>Acer pseudoplatanus</i>	24	403	
41.	Platan javorovitý	<i>Platanus acerifolia</i>	23	360	
42.	Platan javorovitý	<i>Platanus acerifolia</i>	27	570	
43.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	24	400	
44.	Javor mléč	<i>Acer platanoides</i>	22	295	
45.	Douglaska tisolistá	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	26	291	
46.	Javor mléč	<i>Acer platanoides</i>	29	428	
47.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	23	270	
48.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>	28	770	Viz přílohy foto č. 5
49.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	28	320	
50.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	351	
51.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	435	
52.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	24	330	
53.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	23	436	
54.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	22	435	
55.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	21	280	
56.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	23	372	
57.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	399	
58.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	24	356	
59.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	346	
60.	Dub lesní	<i>Quercus robur</i>	20	399	
61.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	21	431	
62.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	530	
63.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	24	467	
64.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	415	
65.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	27	645	Viz přílohy foto č. 3
66.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	29	397	
67.	Jasan ztepilý	<i>Fraxinus excelsior</i>	22	513	
68.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	670	
69.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	24	477	
70.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	499	
71.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	429	
72.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	24	400	
73.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	426	
74.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	24	439	
75.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	643	
76.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	22	380	
77.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	20	336	
78.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	22	610	
79.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	20	483	
80.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	19	521	
81.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>	30	545	

82.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	27	440	
83.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	22	448	
84.	Katalpa vejčitá	<i>Catalpa ovata</i>	13	265	
85.	Borovice vejmutovka	<i>Pinus strobus</i>	10	298	
86.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>	12	457	
87.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	28	340	
88.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	26	356	
89.	Dub červený	<i>Quercus rubra</i>	25	298	
90.	Javor tatarský	<i>Acer tataricum</i>	8	100	
91.	Javor tatarský	<i>Acer tataricum</i>	8	100	
92.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	24	910	Viz přílohy foto č. 4
93.	Lípa velkolistá	<i>Tilia platyphyllos</i>	18	180	
94.	Smrk ztepilý	<i>Picea abies</i>	34	260	
95.	Borovice vejmutovka	<i>Pinus strobus</i>	33	235	
96.	Jilm vaz	<i>Ulmus laevis</i>	30	246	
97.	Javor babyka	<i>Acer campestre</i>	17	350	
98.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	22	455	
99.	Javor klen	<i>Acer pseudoplatanus</i>	22	440	
100.	Cypřišek Lawsonův	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	24	160	7 kmenů, každý 120 - 160 cm
101.	Dub cer	<i>Quercus cerr</i>	25	285	
102.	Dub velkoplodý	<i>Quercus macrocarpa</i>	25	280	
103.	Lípa řapíkatá	<i>Tilia petiolaris</i>	20	370	
104.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	25	535	
105.	Javor mleč Schwedleri	<i>Acer plat. Schwedleri</i>	17	530	
106.	Dub zimní	<i>Quercus petrea</i>	17	525	
107.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	27	545	
108.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	27	515	
109.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	29	535	
110.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	26	480	
111.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>			zbytky stromu, dutiny, páchník
112.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	21	376	
113.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	21	322	
114.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>	29	347	
115.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>	23	450	
116.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	30	426	
117.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	27	412	
118.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>			zbytky stromu, dutiny, páchník
119.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>			zbytky stromu, dutiny, páchník
120.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	17	347	
121.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>			zbytky stromu, dutiny, páchník
122.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	20	550	
123.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>			zbytky stromu, dutiny, páchník

124.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	15	290	
125.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>			troják, dutiny, páchník
126.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	28	398	
127.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	28	520	
128.	Modřín opadavý	<i>Larix decidua</i>	30	320	
129.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>			zbytky stromu, dutiny, páchník
130.	Modřín opadavý	<i>Larix decidua</i>	30	346	
131.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>	26	426	
132.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	27	454	
133.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	27	407	
134.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	25	376	
135.	Lípa srdčitá	<i>Tilia cordata</i>	25	370	
136.	Javor mléč	<i>Acer platanoides</i>	27	397	
137.	Douglaska tisolistá	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	26	220	
138.	Buk lesní	<i>Fagus sylvatica</i>	30	450	
139.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>	28	530	
140.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>			zbytky stromu, dutiny, páchník
141.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>			zbytky stromu, dutiny, páchník
142.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>			zbytky stromu, dutiny, páchník
143.	Dub letní	<i>Quercus robur</i>			zbytky stromu, dutiny, páchník
144.	Jírovec Maďal	<i>Aesculus hippocastanum</i>	20	265	jeden z mnoha jírovců v aleji
145.	Trnovník akát	<i>Robinia pseudoacacia</i>	21	373	

4.1.2 Ortofotomapa s čísly inventarizovaných dřevin (Program GIS, 2017 IPR Paha, 2017 ČÚZK)

4.3 Statistika inventarizovaných stromů

Byla provedena statistika nejvýznamnějších a nejčetnějších dřevin. Údaje byly zaznamenány do tabulky, kde se nalézá počet stromů, průměrná výška stromů daného druhu a průměrný obvod jejich kmenů.

Název stromu	Počet stromů	Průměrná výška (m)	Průměrný obvod kmene (cm)
Topol bílý a topol černý	7	30,2	489
Dub letní, Dub zimní, Dub červený, Dub velkoplodý, Dub cer	63	23,4	429
Lípa srdčitá	12	26,3	446
Buk lesní	13	24,8	410

5 Diskuze

Cílem této bakalářské práce bylo provést průzkum rozsáhlého zámeckého parku v Petrohradě, zmapovat jeho louky, háje, a především inventarizovat druhy listnatých a některých druhů jehličnatých stromů. Na základě terénního průzkumu byl zjištěn počet listnatých a jehličnatých stromů, významných svými rozměry či dutinami kde může žít xylofágní hmyz. Výsledky inventarizace stromů byly zpracovány do tabulek, kde je uveden počet zjištěných druhů stromů. Dále pak byla vytvořena mapa inventarizovaných dřevin.

Součástí metodické části bakalářské práce byl průzkum výskytu vzácného páchníka hnědého, tedy *Osmoderma eremita*, v inventarizovaných stromech zámeckého parku. V některých inventarizovaných stromech byly nalezeny dutiny s výskytem páchníka hnědého. Byly to především starší osluněné stromy a zbytky stromů dubu letního. V dutinách dubů byl nalezen trus i zbytky těl páchníka hnědého. Pro zachování místní populace páchníka hnědého je důležité zanechávat zde torza starých stromů, aby tak měl přirozené prostředí pro svůj rozvoj a rozmnožování. Těchto stromů s dutinami, již uhynulých či stále živých, je v petrohradském parku celá řada, tudíž je zde velice vhodné prostředí pro zachování místní populace páchníka hnědého a dalších xylofágních živočichů.

Park je ve špatném stavu, jelikož již spousta starých stromů, které si pamatuji z dětství tu již nejsou a bohužel nebyly ponechány na svém místě, aby v něm mohl xylofágní hmyz žít a vyvíjet se. Místní občané tyto stromy často rozřezávají a používají jako palivo. Proto je vhodné informovat místní občany o významnosti parku a přilehlého okolí. Vysvětlit jim, proč je důležité, aby staré stromy zůstávaly na svých místech i po odumření. S přihlédnutím na zajištění stromu, kvůli jeho pádu a předejít tak zraněním. Nejdůležitější ale je, aby se noví majitelé různých částí tohoto parku o park starali, vysazovali stromy a keře, které zde byly před intenzivní pastvou skotu. Rekonstruovali zchátralé či úplně zaniklé stavby. Naštěstí se nyní noví majitelé začínají zaobírat, například rekonstrukcí pomníku z první světové války, hudebního pavilonku a mostu přes jezírko na louce u zámku. Snad bude tato renesance probíhat v celém okolí zámku i dalšími majiteli.

Park má také historickou hodnotu s ohledem na přilehlý zámek a pivovar, architektonické prvky i vzácné památkově chráněné dřeviny. Oprava některých architektonických prvků je nutná v nejbližší možné době, jelikož se jinak rozpadnou či se nechají strhnout, jako již výše zmíněné zaniklé stavby. Jako důležitou stavbu tohoto okolí bych rád uvedl Petrohradský pivovar, který byl navržen architektem Josefem Zítkem, kterého známe jako architekta Národního divadla. Velice důležitý je tedy zákaz používání zámeckého parku

jako intenzivních pastvin pro skot, ten ničí louky i samotné dřeviny sešlapem, spásáním i odíráním o stromy. Dříve se v parku páslo stádo ovcí, která nejsou pro park tak destruktivní, ba naopak, jelikož díky nim se na loukách budou častěji objevovat vzácnější druhy rostlin.

V parku bylo zmapováno a zaměřeno 145 krajinnotvorných listnatých a jehličnatých stromů, vyššího stáří, výrazné výšky a obvodu. Některé z dřevin mají obvod kmene až 8 metrů a výšku přes 30 metrů, z toho dva duby letní jsou státem zákoně chráněné. Dále byla vytvořena mapa inventarizovaného území, v níž jsou uvedeny zaměřené dřeviny. Pro zachování parku, jeho rozvoj a také zachování krajinnotvorných dřevin je důležité, udržovat park pastvou ovcí a sečením, zrušit zde pastviny pro skot, vložit finance do oprav architektonických prvků a výsadby nových dřevin, které se zde skoro nevyskytují, kvůli skotu.

Firma Arborea Rakovník s.r.o. zpracovávala, na rozdíl od mé práce, návrh na obnovu dřevin pouze v areálu psychiatrické léčebny v Petrohradě, s vyznačením již zaniklých stromů. Moje bakalářská práce se zabývala současným stavem dřevin v areálu léčebny, ale i v jeho širším okolí. Dalším, kdo se zabýval areálem zámeckého parku v Petrohradě byl výzkumný ústav Silva Taroucy v Průhonicích. Výzkumný ústav se parkem zabýval jak z hlediska dendrologického, tak z hlediska architektonických památek a krajinných úprav. Ústav, na rozdíl ode mě, do svého výzkumu vůbec nezahrnul areál bývalé bažantnice a zaznamenal do mapy pouze 29 významných dřevin. Při mém průzkumu jsem v areálu parku zaznamenal 145 významných dřevin.

Občanské sdružení Vygoron v roce 2009 provádělo entomologický průzkum této oblasti a bylo zjištěno osídlení páchníkem hnědým v dubech a lípách. Průzkum prováděli pomocí pobytových znaků, aby neničili jejich stanoviště. Průzkum prokázal výskyt páchníka hnědého v 11 stromech s tím, že se bude nacházet ve spoustě dutin ve vyšších patrech porostu nedostupného ze země. S ohledem na tento průzkum jsem nezjistil, že by kdokoliv na této lokalitě dělal důkladný průzkum dutin ve vyšších patrech. Dále by se měl průzkum rozšíření páchníka rozšířit i dále od Háje Petra Bezruče a to především na areál bažantnice.

Důležité je vysvětlit místním obyvatelům význam této lokality, aby se chovali ohleduplně ke krajině a nekradli spadlé stromy kvůli dřevu. Případně uměle na osluněné louky přemístit z nevhodných lokalit odumřelé stromy, pro vývoj xylofágního hmyzu. Vysadit kolem rybníčků v parku vrby, které se budou ořezávat a budou tvořit další základnu páchníka hnědého. Snad si tyto informace vezmou k srdci noví majitelé Petrohradského parku. Viz obnovení památníku z první světové války a obnova mostu přes rybníček, který se nachází severně od zámku.

6 Závěr

V této bakalářské práci byla provedena inventarizace sto čtyřiceti pěti nejvýznamnějších dřevin, u jedenácti z nich byly zaznamenány stopy po páchníkovi hnědém. Pobytové znaky páchníka byly nalezeny především ve ztrouchnivělých stromech a jejich torzech. Nejdůležitějším návrhem pro zlepšení stavu zámeckého parku je zamezení pastvy skotu a nahrazení skotu ovce, případně některé louky udržovat senosečí.

Dále pak informovat místní obyvatele o důležitosti tohoto parku a starých dutých stromů v něm, sloužících pro výskyt a vývoj populace páchníka hnědého. Přínosné by bylo obnovit zaznamenané aleje, vysadit zde nové stromy a zlikvidovat nálety, ničící samotné aleje. Rekonstruovat památky nacházející se v tomto areálu a zaniklé stavby postupně obnovovat, až na jednu výjimku, a to most na ostrůvek ležící ve Finklově rybníku. Tento ostrůvek se díky své nepřístupnosti stal významným hnízdištěm nejen vodního ptactva.

O některých zaniklých stavbách jsem již z vlastní iniciativy jednal s vlastníky pozemků a místním obecním úřadem. Momentálně řešíme rekonstrukci hudebního pavilonku, můstku přes jezírko u severní parkové louky a obnovení desky padlých vojáků v 1. světové válce. Také jsem se spojil s výzkumným ústavem Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví v Průhonicích, kterému jsem poskytl historické fotografie a pohlednice místního zámeckého parku. Na základě těchto fotografií a pohlednic jsem dokázal přesvědčit místní úřad k probírce dřevin u Finklova rybníka a na Zámeckém vrchu, mezi zříceninou hradu Petrohrad, kapličkou Všem svatých a hladomornou.

Výsledky této bakalářské práce mohou sloužit jako podklady pro rekonstrukci, znovuoobnovení zámeckého parku do jeho původní podoby a také pro jeho udržování. Dále může tato práce pomoci k zachování a vývoji místní populace zákonem chráněného páchníka hnědého.

7 Přílohy

č. 1 Území Háje Petra Bezruče (Program GIS, 2017 IPR Praha, 2017 ČÚZK)

č. 2 Památný dub letní v bažantnici (vlastní foto)

Viz tabulka č. 65

č. 3 památný Selský dub v Háji Petra Bezruče

Viz tabulka č. 92

č. 4 Lípa srdčitá (vlastní foto)

Viz tabulka č. 48

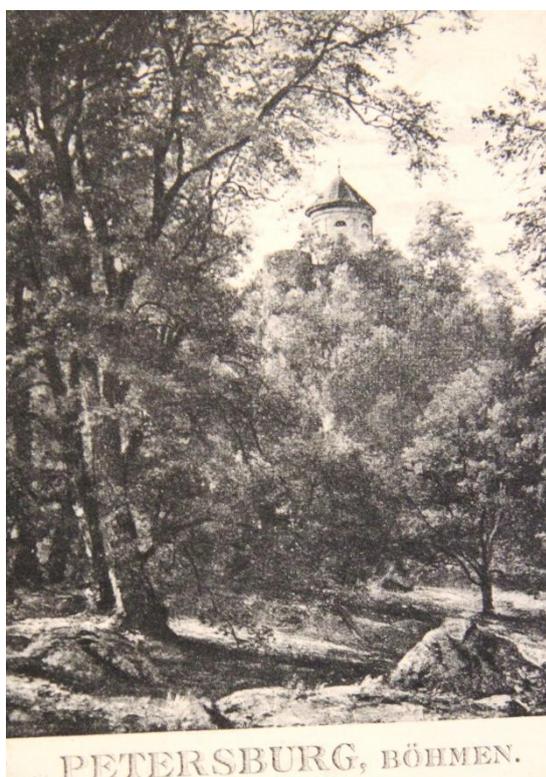
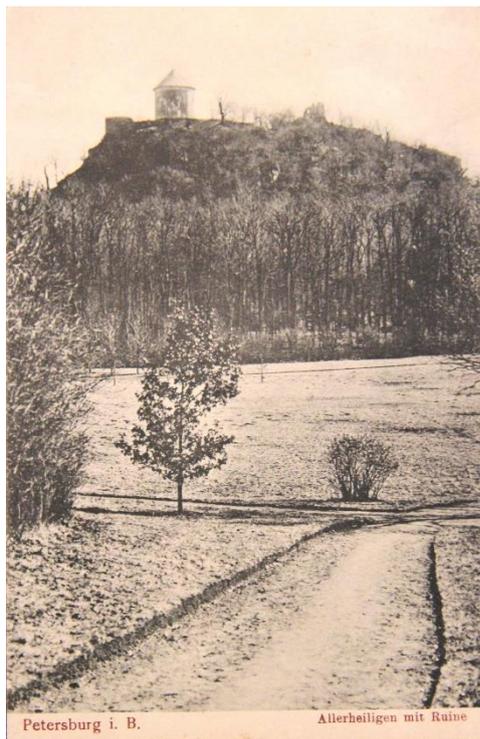
č.5 Švýcarská hájovna (dobová pohlednice, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

č. 6 Madonin dub (pohlednice, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

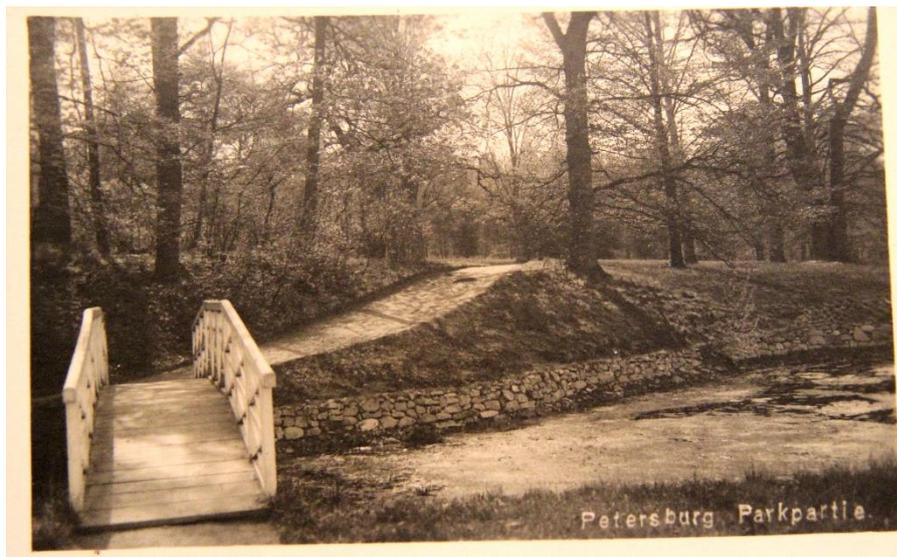
č. 7, 8 kaplička (dobové pohlednice, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

č. 9 lesní cesty v Petrohradě (dobová pohlednice, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

č. 10 most v parku (dobová pohlednice, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

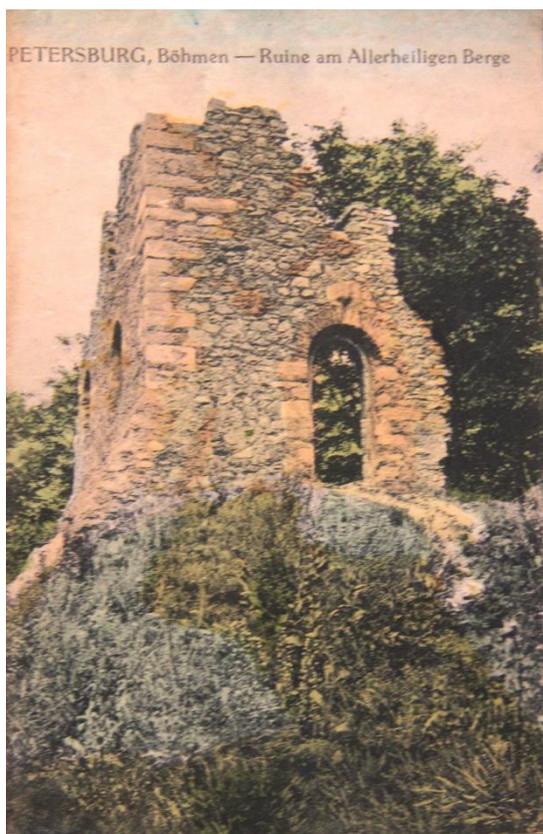
č. 11 památník Černínů (dobová pohlednice, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

č. 12 památník padlým v 1. sv. válce (dobová pohlednice, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

č. 13 zřícenina Petrohradu (dobová pohlednice, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

č. 14 zámek Petrohrad (dobová pohlednice, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

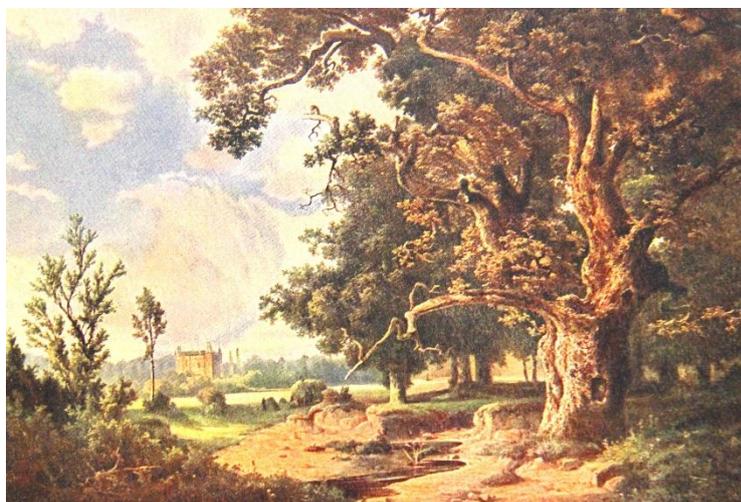
č. 15 zámek Petrohrad (dobová pohlednice, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

č. 16 zámecké skleníky Petrohrad (dobová pohlednice, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

č. 17 Selský dub (dobová pohlednice, malba malíře Huga Ullika, osobní sbírka Jiřího Bláhy)

č. 18 Zvonička u hřbitova

Seznam použité literatury

1. Alexander K., Buche B., Dodelin B. & Schlaghamersky J. (2010) *Osmoderma barnabita*. The IUCN Red List of Threatened Species 2010: e. T157901A5169119.
2. Balatka, B., 1972. Geomorfologické členění ČSR. Studie Geografické, Brno, 23 s.
3. Council of Europe (1979) Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats. Appendix II – Strictly protected Fauna Species.
4. Council of the European Communities (1992) Council Directive 92/43/EEC of 21 May 1992 on the conservation of natural habitats and of wild fauna and flora. OJ L 206, 22. 7. 1992. 7 pp.
5. Dobrý, J., 1931. Krajem Lučanů, Petrohrad. Věstník českého muzea v Žatci, roč. 5, č. 4, 5, 6, s. 16-18.
6. Farkač J., Král J. & Škorpík M.[eds.] 2005. Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. Red List of Threatened Species in the Czech Republic. Invertebrates. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.
7. Fibiger, K., 1959. Z minulosti našich obcí na Podbořansku, Jesenice, rukopis, depon. Vlastivědné muzeum v Jesenici, 361 s.
8. Fibiger, K., 1969. Dějiny Jesenicka. Jesenice: Místní národní výbor, 184 s.
9. Fibiger, K., 1969. Z dějin Jesenicka, Jesenice, rukopis, deponn. In Vlastivědné muzeum Jesenicka v Jesenici, 224 s.
10. Fišer, R., 2008. Plán péče o přírodní památku Háj Petra Bezruče, na období 2008-2017.
11. Günzel, F. V., 1906. Die Alte Veste Petersburg, nákladem vlastním, Saaz, 31 s.
12. Heber, F. A., 1844, Böhmens Burgen, Vesten und Bergschlösser, Zweiter Band, C. W. Medau und Comp., Prag, 242 s.
13. Hedin J. & Mellbeand K. (2003) -Population size of the threatened beetle *Osmoderma eremita* in relation to habitat quality. In: Metapopulation ecology of *Osmoderma eremita*
14. Heike, K., 1984. České zámecké parky a jejich dřeviny. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 459 s.
15. Houda, J., 1977. Zámecký park v Petrohradě, Louny. Kulturní měsíčník, březen, s. 13–14, duben s. 13-14, červen, s. 11–13.
16. Kolektiv autorů., 2014. Osobnosti Jesenicka a Petrohradska. Rakovnicko MAS, 71 s.
17. Král, D., 2005. Metodika monitoringu evropsky významného druhu páchník hnědý (*Osmoderma eremita*). Unpubl MS, AOPK Praha, 6 pp.

18. Krásenský P., Fišer R., 2007. Základní inventarizační průzkum PP Háj Petra Bezruče, Msc. Depon. in: Krajský úřad Ústeckého kraje, Ústí nad Labem, 18 pp.
19. Kuncová J. a kol., 1999. Edice chráněná území České republiky, svazek 1. Ústecko. AOPK ČR, 352 s.
20. Larsson M.J., Hedin J., Svensson G.P., Tolasch T. & Francke, W. (2003) The characteristic odour of *Osmoderma eremita* (Coleoptera: Scarabaeidae) identified as a male-released pheromone. *Journal of Chemical Ecology* 29: 575–587
21. Machovec, J., 1982. Sadovnická dendrologie, SPN, ISBN 17-608-82, 246 s.
22. Pacáková-Hošťálková, B., et. Al., 2004. Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Libri, 524 s., ISBN 80-7277-279-1
23. Pawłowski J. (1961) Próchnojady blaszkorożne w biocenozie leśnej Polski. *Ekologia Polska-Seria A*, PWN, Warszawa.
24. Plíva, K., 1991. Přírodní podmínky v lesním plánování, ÚHÚL, Brandýs nad Labem, 263 s.
25. Ponfíkl, J. E., 1821. Vollständige Topographie der Fideikommiss – Herrschaft Petersburg im Saazer in Böhmen, Gedruet bei Gottlieb Haase, Prag, 174 s.
26. Ranius T. (2002 a) *Osmoderma eremita* as an indicator of species richness of beetles in tree hollows. *Biodiversity and Conservation* 11(5):931-941.
27. Ranius T., Aguado L.O., Antonsson K., et al. (2005) *Osmoderma eremita* (Coleoptera, Scarabaeidae, Cetoniinae) in Europe. *Animal Biodiversity and Conservation* 28.1:1-44.
28. Rott, W., 1902. Der politische Bezirk Podersam, Verlag des Bezirkslehrer-vereines Podersam, Podersam, 918 s.
29. Schaffrath, U. (2003): Zur Lebensweise, Verbreitung und Gefährdung von *Osmoderma eremita* (Teile 1 und 2). – *Philippia* 10(3): 157-248 a 10(4): 249-336.
30. Synek, F., 1930. O Petrohradě, okolí, zámku a parku z hlediska kronikářsko – kulturního, historicko – místopisného, vzpomínky a dojmy. Okresní muzeum Plzeň – sever, Kralovice – Mariánský Týnec, 60 s.
31. Šamata, J., Čížek, O. 2014. Plán péče o přírodní památku Háje Petra Bezruče na období 2014-2023. Vygoron o.s., 40 s.
32. Šantrůčková, M. a kol., 2012. Projekt NAKIDF12P01OVV016. Zhodnocení a udržitelné využití potenciálu památek zahradního umění. Periodická průběžná zpráva 2012, Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví, v.v.i., Půhonice 2012, 69 s., mns.

33. Šebek P., Altman J., Plátek M., Čížek L. (2013) Is active management the key to the conservation of saproxylic biodiversity? Pollarding promotes the formation of tree hollows. PLoS ONE 8: e60456.
34. Špilar, V., 2000. Z historie obcí Petrohrad, Bílenec. Žaket, 126 s.
35. Vlček, P., 1998. Encyklopedie českých zámků. Libri, Praha, 314 s. ISBN 80-85983-32-X.
36. Tausin P. (1994) Le genre *Osmoderma* Le Peletier et Audinet–Serville 1828 (Coleopt., Cetoniidae, Trichiinae, Osmodermatini). Systématique, biologie et distribution (Première partie). L'Entomologiste 50(3): 195–214.
37. Zápál, J., 2002. Inventarizace stromů včetně návrhu na opatření a cenové nabídky. Petrohrad - areál léčebny, Arborea Rakovník s.r.o., Rakovník, nestr.